

بازنمایی دانش

بازنمایی دانش (نمایش دانش)

در ادامه، تکنیک‌های مختلف در کد کردن دانش در یک سیستم خبره را مورد بحث، قرار می‌دهیم.
ارائه دانش = کد کردن دانش

تفاوت برنامه‌های متداول با سیستم‌های خبره از دید دانش

- برنامه‌های متداول روی داده‌ها عمل پردازش انجام می‌دهند (داده‌ها را پردازش می‌کنند)
- سیستم‌های خبره روی دانش عمل پردازش انجام می‌دهند (دانش را پردازش می‌کنند)

دلایل نمایش دانش در سیستم‌های خبره

۱. پوسته سیستم‌های خبره طوری طراحی می‌شوند که برای روش خاصی از نمایش دانش مثل قواعد یا منطق مناسبند.
۲. روش ارائه دانش بر روی سرعت، توسعه و کارایی و نگهداری سیستم موثر است.

Domain Expert: اشاره به فرد خبره و متخصص انسانی دارد. یعنی فردی که می‌تواند یک مساله را به گونه‌ای حل نماید که دیگران قادر به آن نیستند. منظور از Domain این است که یک محدوده خاصی داشته باشد مثل مکانیک، مهندسی، پزشکی و...

$$|\text{Expert}| = \text{Expert} - \text{Non Expert} = \text{knowledge}$$

 نکته: تفاوت Expert و Non Expert در دانش است؛ به عبارت دیگر، تفاوت یک فرد خبره و یک فرد عادی تنها در داشتن دانش است.

 پرسش: دانش چیست؟

دانش به فهم و دانایی اشاره می‌کند. از نظر فلسفی، دانش مفهومی است که همه می‌دانند ولی قادر به تعریف آن نیستند. چیزی که واضح است این است که هرچه دانش بیشتر باشد توانایی بیشتر است

Knowledge is Power

توانا بود هر که دانا بود

و سیستم خبره قوی تر، دارای دانش بیشتری است.

با توجه به دانش، یک تعریف از سیستم خبره به صورت زیر است:

$$\text{Expert System} = \text{knowledge} + \text{Reasoning}$$

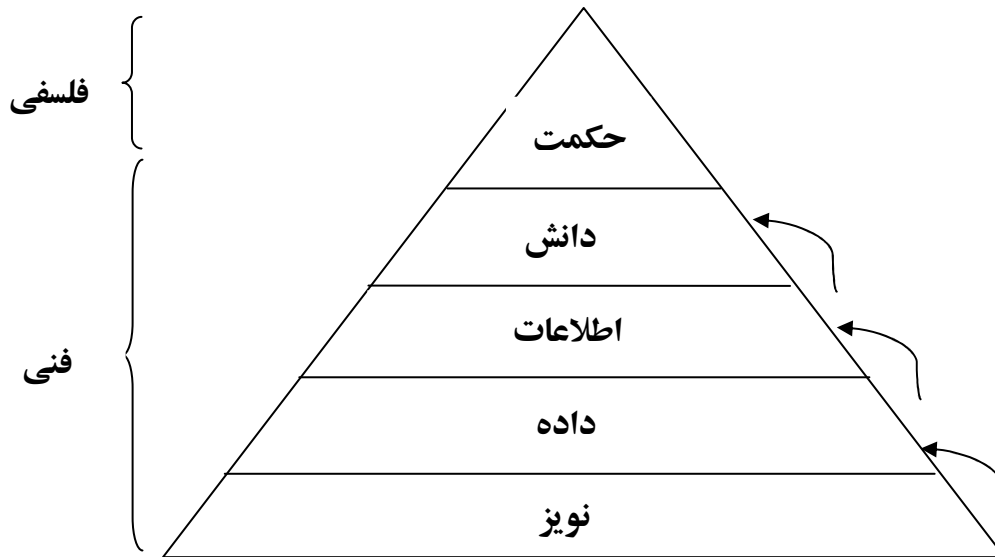
$$\text{سیستم خبره} = \text{دانش} + \text{استدلال}$$

همانطور که یک برنامه، ترکیبی از الگوریتم‌ها و ساختمان داده هاست.

$$\text{Program} = \text{Data structure} + \text{Algorithms}$$

مدرس: کمال میرزایی

هرم سلسله مراتبی دانش

شکل ۵-۱: هرم دانش

- در پایین ترین سطح نويز قرار دارد سپس داده و بعد از آن اطلاعات و سپس دانش و حکمت قرار دارد.
- داده؛ نويزهای پاک شده است و قسمت‌های غیرمفید حذف شده‌اند.
- اطلاعات یعنی داده‌هایی است که پردازش شده است.
- دانش یعنی اطلاعاتی که پردازش شده است
- حکمت(خرد) دانشی است که هدف و ارزش دارد و به زندگی و فلسفه آن، مربوط است.

نکته: اگر داده‌ای، هیچ مفهومی نداشته باشد نويز است. اما اگر بدانیم این سمبل‌ها و نمادها برای چه منظوری است داده‌می‌باشد. به طور مثال اگر شخصی به زبانی سخن بگوید که برای شما ناآشناست، سخنان آن شخص برای شما نويز محسوب می‌شود چون هیچ مفهومی برای شما ندارد.

نويز: داده‌ای که هیچ مفهومی ندارد.

داده: حداقل می‌دانیم برای چه منظوری استفاده می‌شود.

دانش: فهم در یک موضوع خاص است.

مثال:

فرض کنید یک رشته ۲۴ عددی داریم که از هر چیزی ممکن است تشکیل شده باشد. اگر ندانیم این رشته به چه منظور استفاده می‌شود نويز است ولی اگر بدانیم برای بیان قیمت، نمره و ... استفاده شود، داده است.

برای این که از داده به اطلاعات برسیم به الگوریتم نیاز داریم. پس تبدیل داده به اطلاعات توسط یک الگوریتم صورت می‌گیرد. مثلاً اگر رشته ۲۴ عددی را ۸ تا ۸ تا جدا کنیم هر ۸ کاراکتر نمایانگر یک کد اسکی است و می‌توانیم به کد اسکی برگردانیم.

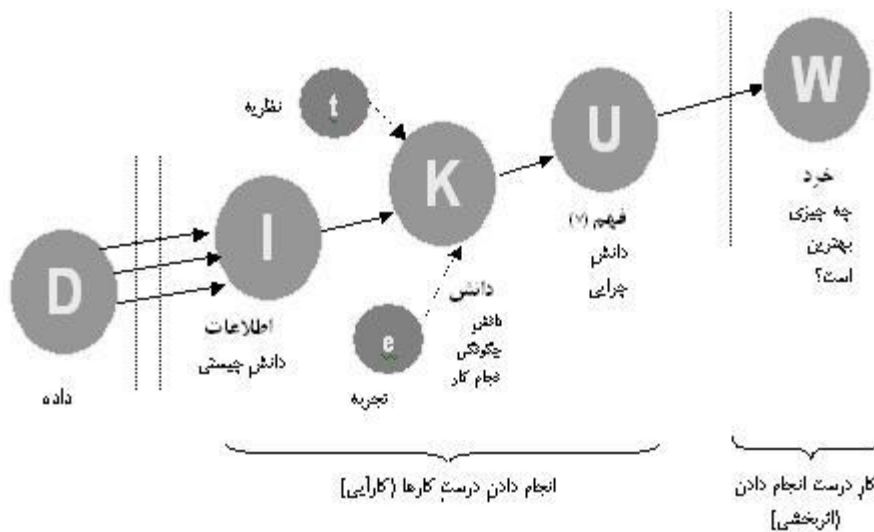
یا تصور کنید این عدد به Gold + تبدیل شود که خود یک اطلاع می باشد. پس الگوریتم مبدل داده به اطلاعات است که Gold + نمایانگر افزایش قیمت طلا باشد. اگر از این اطلاع در جایی استفاده شود تبدیل به دانش می شود مثلاً "چون قیمت طلا در حال افزایش است پس طلا خریداری شود" یک دانش را ایجاد کرده است.

دانش به کار گیری اطلاعات است

فوق دانش meta Knowledge، دانش چگونگی استفاده از دانش و تجربه است.

نکته: قابل توجه است که تمامی این تعاریف، نسبی هستند مثلاً ممکن است چیزی که در محیطی دانش، در نظر گرفته می شود در محیط دیگر داده باشد.

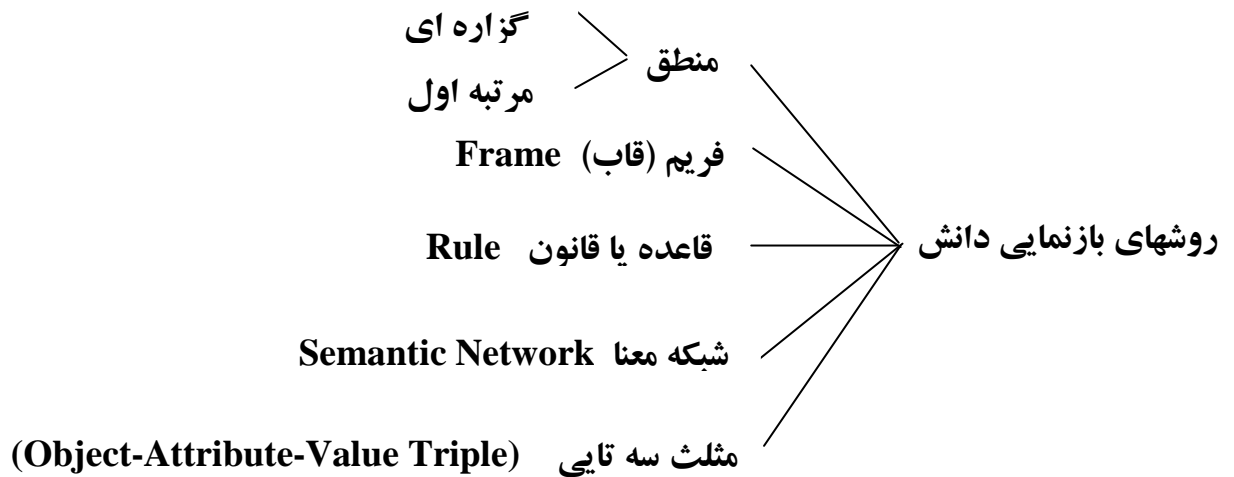
تمرین: شکل ۲-۵ را تفسیر کنید.

شکل ۲-۵: روند تبدیل از داده تا خرد

بازنمایی دانش

نمایش دانش یا بازنمایی دانش روشهایی است که برای کد کردن دانش در پایگاه دانش سیستم خبره استفاده می‌شود. بعد از آنکه دانش از یک فرد خبره در دامنه خوش - متمرکز (well-focused domain) بدست آمد، باستی در یک سیستم خبره کد شود. برای کد کردن دانش نیاز به ساختار بندی دانش است به گونه‌ای که سیستم، قادر به حل مساله به روشی مشابه فرد خبره باشد.

نکته: روش‌های دیگری علاوه بر روش‌های بالا، برای بازنمایی دانش وجود دارد.

در علوم شناختی، حقایق (fact) بلوک‌های سازنده در سازماندهی دانش انسان است. حقایق فهم و دانایی ما از یک رویداد یا مساله است که قالبی از دانش توصیفی است. در هوش مصنوعی و سیستم خبره حقایق و واقعیت‌ها بخشی از قالبها Frames و شبکه‌های معنا و قوانین است که اغلب به یک گزاره اشاره دارد.

گزاره: عبارتی است درست یا نادرست

مثال: " هوا بارانی است " یک گزاره است که ممکن است درست یا نادرست باشد

روش مثلث سه تایی OAV :

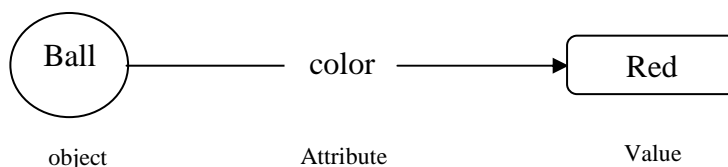
OAV یک نوع گزاره پیچیده تر است که یک عبارت را به سه بخش تقسیم می‌کند.

OAV وظیفه دارد به گزاره، ساختار یا بخش بندی بدهد این بخش بندی تشکیل شده است از Object و Attribute و Value. مزیت OAV این است که با عبارتهای کمتری می‌توان دانش بیشتری را ارائه نمود.

نکته: یک ویژگی OAV این است که امکان مدیریت بخشهای متفاوت گزاره دارد که سبب می‌شود OAV جذاب تر از بازنمایی گزاره‌ای ساده باشد

The ball's color is red

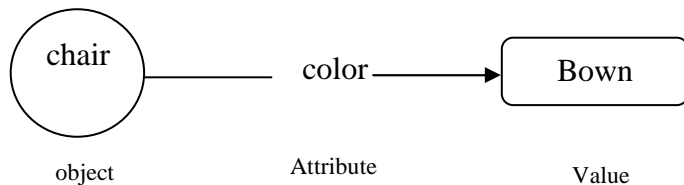
حال در این گزاره سه بخش بالا را معین می‌کنیم:

شکل ۵-۳: سه تایی OVA برای توپ

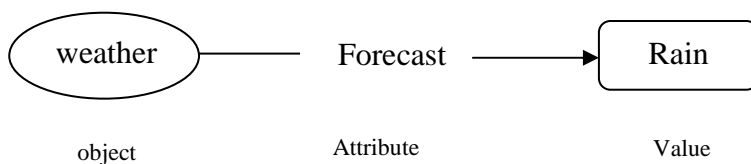
و یا در گزاره دیگری داریم :

Chair color is brown

شکل ۴-۵: سه تایی OVA برای صندلی

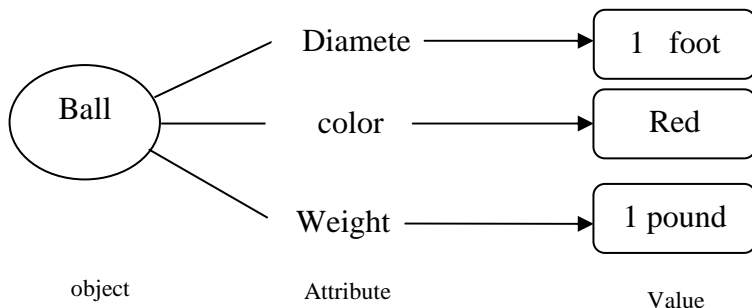
در مورد گزاره It's raining داریم

شکل ۵-۵: سه تایی OVA برای آب و هوا

یک شی با چندین ویژگی : Object with multiple attribute

در شکل زیر یک Object با چندین Attribute نمایش داده شده است که نمایانگر این است که یک شی ممکن است چندین ویژگی داشته باشد.

شکل ۶-۵: سه تایی OVA با چندین ویژگی

به این دانش ، دانش سه تایی گفته می شود زیرا به سه بخش تبدیل می شود و مدیریت و سازماندهی آن ساده تر است ولی بیانگر یک گزاره است.

تکته ۱: یک Object میتواند مفهومی فیزیکی (ماشین ، توپ و ...) یا انتزاعی (عشق ، دوستی و ...) باشد .

تکته ۲: Value می تواند یک مقدار داشته باشد (Single value facts) و یا چند مقدار داشته باشد (Multi Value facts)

فشارسنج مثالی است از single value facts که سه مقدار دارد ولی از سه مقدار در حال افزایش، ثابت، در حال کاهش در هر لحظه تنها یک مقدار می‌گیرد. یعنی در هر لحظه فشارسنج تنها یکی از مقادیر در حال افزایش یا در حال کاهش و یا ثابت، نشان می‌دهد. در فرمها این خاصیت با Radio Boxها نمایش داده می‌شود.

سطح تحصیلات درجات مختلفی دارد که نشانگر Multi value facts است به طور مثال اگر درجات تحصیلی را به دیپلم، لیسانس، فوق لیسانس و دکترا تقسیم کنیم. اگر شخصی دارای مدرک فوق لیسانس باشد مسلماً دیپلم و لیسانس هم دارد پس چند Value را در بر می‌گیرد. پس در Multi value facts یک Attribute بیش از یک Value دارد. در فرمها این خاصیت با Check boxها نمایش داده می‌شود.

تمرین: تحقیق کنید علاوه بر روش‌های بانمایی معرفی شده، چه روش‌های دیگری وجود دارد.

انواع دانش

دانش به انواع گوناگونی تقسیم می‌شود:

دانش رویه ای Procedural knowledge:

دانش رویه ای دانشی است که چگونگی حل یک مساله را توضیح می‌دهد و به بررسی قوانین، استراتژی‌ها، لیست اهداف و پروسیجرها می‌پردازد.

دانش توصیفی Declarative:

دانش توصیفی، دانشی است که در مورد بخش‌های شناخته‌شده‌ی مساله توضیح می‌دهد که شامل یک سری عبارتهای دارای ارزش درست یا نادرست است.

فرا دانش Meta knowledge:

فرا دانش دانشی است که چگونگی استفاده از دانش را توضیح می‌دهد. این دانش، کمک می‌کند چه مسائلی در حل یک مساله مناسب‌تر هستند.

دانش هیورستیک Heuristic Knowledge:

دانش هیورستیک که گاهی قواعد سرانگشتی نامیده می‌شود فرآیند استدلال را هدایت می‌کند. این دانش تجربه‌ای است و فرد خبره از طریق تجربه بدست آورده است.

دانش ساختاری Structural knowledge:

دانش ساختاری دانشی است ساختار یک دانش را توصیف می‌کند. این نوع دانش مدل کلی ذهنی یک خبره در مورد یک مساله تشریح می‌کند که این مدل ذهنی شامل مفاهیم، زیر مفاهیم و... است.

در جدول ۱-۵ نمونه‌هایی برای انواع دانش آورده شده است:

جدول ۵-۱: انواع دانش

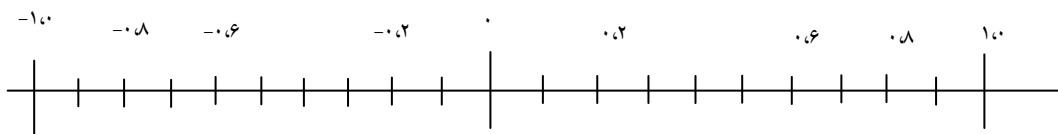
Types of knowledge	
Procedural	Rules قوانین Strategies استراتژی‌ها Agendas اهداف Procedures رویه‌ها
Declarative	Concepts مفاهیم Objects اشیا Facts حقایق
Meta	Knowledge about the Other types of knowledge And how to use them دانشی که معین کند از کدام دانش استفاده شود و چگونه از آنها استفاده شود
Heuristic	Rules of thumb قواعد سر انگشتی
Structural	Rule sets مجموعه قواعد Concept Relationship ارتباطات مفهومی Concept to object Relationship مفاهیم ارتباط اشیا

حقایق قطعی Certain Facts و حقایق غیر قطعی Uncertain Facts :

دنیای اطراف ما، یک دنیای سیاه و سفید نیست، و رویدادهای اطراف ما تمام درست یا نادرست نیستند. برای درک بهتر حقایق قطعی و غیر قطعی به تعریف ضریب قطعیت نیاز داریم.

ضریب قطعیت (CF) Certainty Factor :

ضریب قطعیت بیانگر درجه باور ما نسبت به یک حقیقت می باشد. اولین بار ضریب قطعیت در سیستم پزشکی MYCIN مورد استفاده قرار گرفت. شکل ۵-۷ مربوط به CF سیستم MYCIN می باشد در این شکل CF مقادیری از ۱،۰ - تا ۱،۰ + دارد.

شکل ۵-۷: ضریب قطعیت

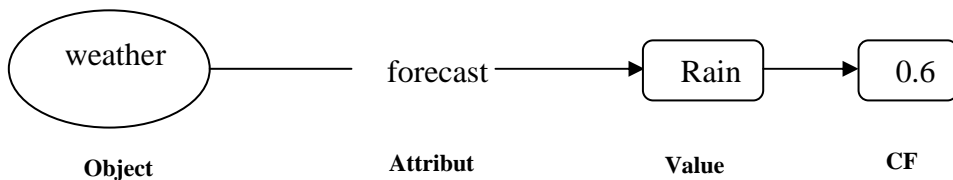
که در این نمودار اعداد نمایانگر مقادیر زیر می باشد :

۱،۰- : کاملاً نادرست ۰،۸- : تقریباً نادرست ۰،۶- : احتمالاً نادرست

۰،۲- : شناخته شده نیست

۰،۶ : احتمالاً درست ۰،۸ : تقریباً درست ۱،۰ : کاملاً درست

در مثال زیر همان گزاره It is raining با CF بیان می شود .

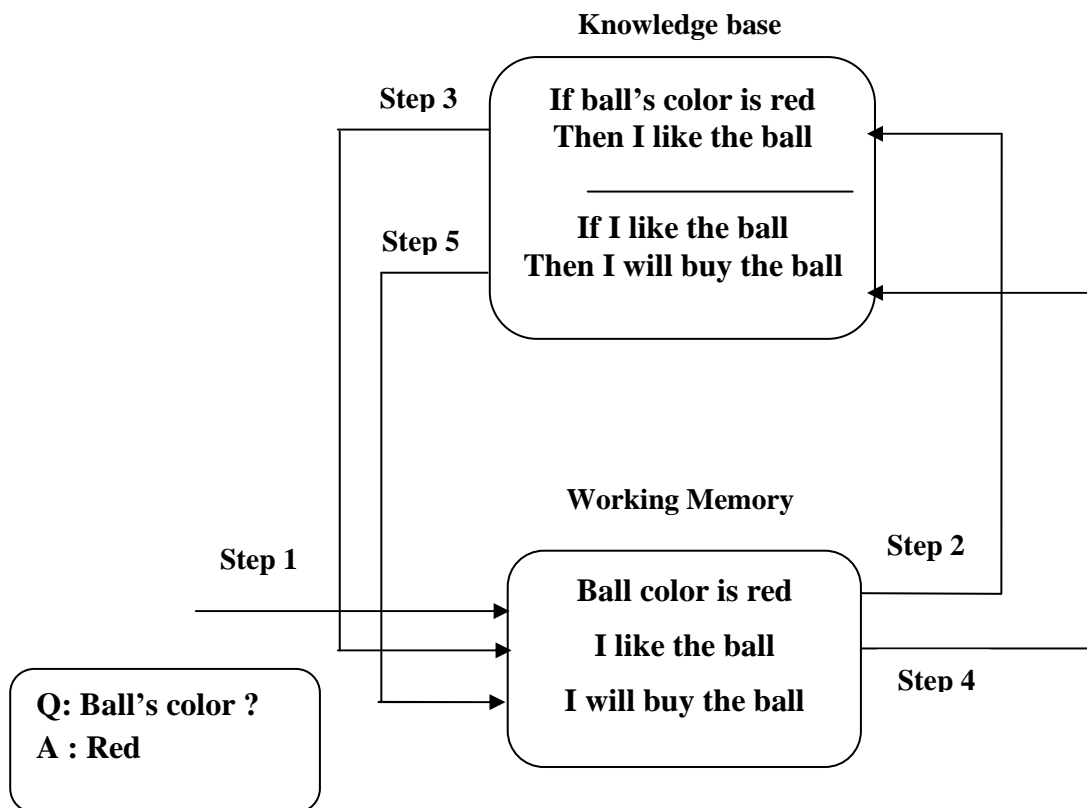
شکل ۵-۸: سه تایی OVA همراه با ضریب قطعیت

قانون Rule :

قانون ساختاری از دانش است که اطلاعات شناخته شده‌ای را به اطلاعات شناخته شده دیگری مرتبط می‌سازد که می‌تواند این ساختار مورد استنتاج و نتیجه‌گیری قرار گیرد .
به طور مثال :

If the ball's color is red
Then I like the ball

اگر توپ قرمز باشد من این توپ را دوست دارم .

شکل ۵-۹: روند استنتاج در مثالی ساده

شکل ۵-۹، روند استنتاج در این مثال نشان می‌دهد. در سوال می‌پرسد توپ چه رنگی است ؟ پاسخ می‌دهد : قرمز

وقتی قرمز به سیستم داده شد قانون شماره ۱ فعال می‌شود و نتیجه می‌گیرد توپ را دوست دارد و سپس قسمت پایین فعال می‌شود و نتیجه می‌گیرد توپ را خواهد خرید .

انواع قانون

Relationship Rules قانون‌های رابطه‌ای

IF the battery is dead
Then the car will not start

اگر باطری مشکل داشته باشد ماشین روشن نخواهد شد .
در این نوع قانون رابطه ای بین علت و معلول وجود دارد .

Recommendation Rules قانون‌های توصیه‌ای

IF the car will not start
THEN take a cab

اگر ماشین روشن نمی شود . کاپوت ماشین را بالا بزن .
قانون‌های توصیه ای حاوی یک پیشنهاد یا توصیه هستند .

Directive Rules قانون‌های دستوری

IF the car will not start
AND the fuel system is ok
THEN check out the electrical system

اگر ماشین روشن نمی شود و سیستم سوخت مشکلی ندارد سیستم برق را بررسی کن .
این قوانین به یک جمله امری ختم می شود .

Strategy Rules قانون‌های راهبردی

IF the car will not start
THEN first check out the fuel system
THEN check out the electrical system

اگر ماشین روشن نمی شود ابتدا سیستم سوخت را چک کن و سپس سیستم برق را چک کن .
قوانین راهبردی مراحل انجام کار را بیان می کند .

Heuristic Rules قانون‌های تجربی

IF the car will not start
AND the car is a 1957 Ford
THEN check the float

اگر ماشین روشن نمی شود و مدل ماشین فورد سال ۱۹۵۷ است پس شناور آن را چک کن
قوانین تجربی از روی تجربه های قبلی به انجام کار می پردازد .

در مثال زیر قبل از X علامت سوال می بینید این بدین معنی است که بهتر است در قوانین از متغیرها استفاده شود چون باعث می شود قوانین عام تر و کلی تر گردند

IF ?X is Employee
AND ?X Age>65
THEN ?X can retire

Pattern Matching Rules یعنی تطبیق مقدار با متغیر

Meta Rules

Meta Rules قانون یا فرا قانونی است که بیان می کند از چه قانونی استفاده شود.

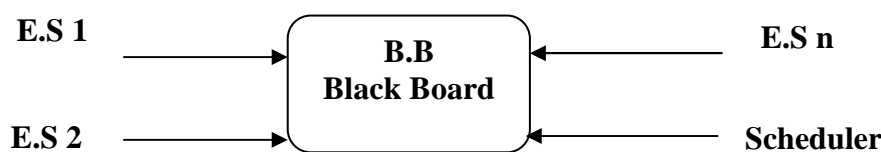
IF the car will not start
AND the electrical System is operating normally
THEN use rules concerning the fuel system

اگر ماشین روشن نمی شود و سیستم برق آن به درستی کار می کند قوانین مربوط به سیستم سوخت را به کار ببر.

Black Board

حل مسائل توزیع شده (DPS) Distributed problem solving

ممکن است در مسائلی نیاز باشد چندین خبره در مورد یک مساله و برای حل آن بیندیشند و به عبارت دیگر چندین خبره با هدف حل نمودن یک مساله پردازند. چنین مسائلی از نوع مسائل توزیع شده می باشند. و یکی از مکانیزمهای پیاده سازی آنها تخته سیاه Black Board می باشد. بخشی از برنامه مفهوم تخته سیاه را ایجاد می کند که این تخته سیاه وسیله‌ای برای اشتراک گذاری راه حل‌ها می باشد.

شکل ۵-۱۰: مفهوم تخته سیاه

در پیاده‌سازی این بخش یک فایل است. به طور مثال یک فایل متنی است و به علت این که سیستم‌های خبره برنامه هستند راه حل‌های مسائل حل شده را داخل این فایل قرار می دهند و تمام سیستم‌های خبره به این فایل دسترسی دارند و می توانند در صورت نیاز از راه حل‌های دیگران استفاده نمایند. به طور مثال یک پردازش متن چند زبانه یک مساله توزیع شده است، یعنی یک متن دارای چند زبان باشد و کسی که این متن را تهیه می کند می بایست خبرگی در زبان‌های مختلف داشته باشد و یا افراد متفاوتی که در یک مکانیکی کار می کنند هر کدام در بخشی از اتومبیل خبره هستند، بخش سوخت، بخش الکتریک، موتور، چرخها و ...

مثال:

سیستم خبره عیب یاب کامپیوتر که پس از شناخت عیوب خبره های متفاوتی برای حل مشکل فرا خوانده می شوند ، خبره در زمینه مانیتور ، خبره در زمینه Mother Board و...

مؤلفه های اصلی سیستم های خبره توزیع شده:

۱- مجموعه ای از سیستم های خبره Community of different Expert System

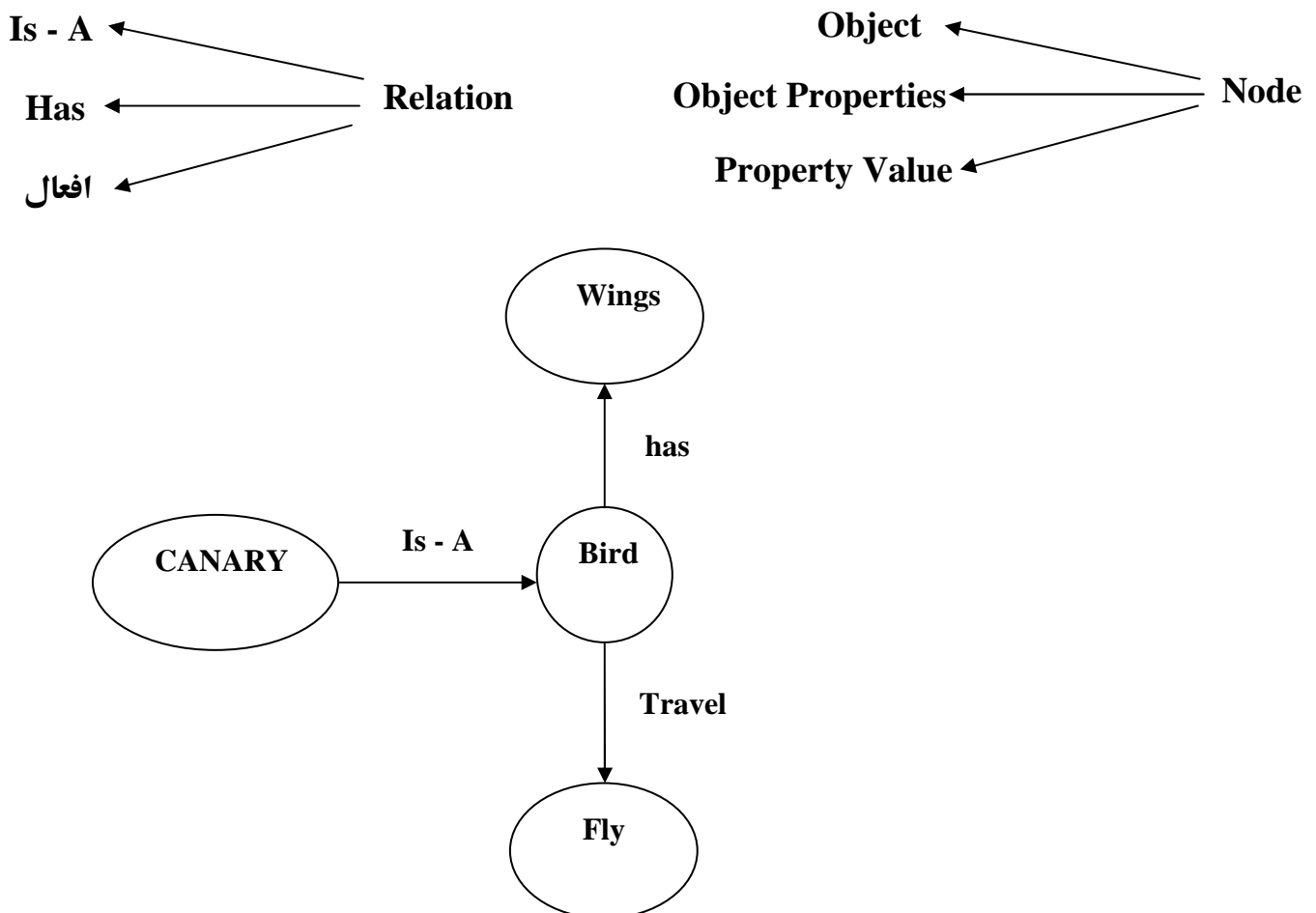
۲- تخته سیاه Black Board

۳- زمان بند Scheduler

سیستم تخته سیاه علاوه بر این که کمیته ای از سیستم های خبره است بخشی برای قرار دادن راه حل ها (Black Board) نیز دارند و یک زمانبند نیز برای تقسیم زمان موجود و در اختیار قرار دادن زمان در میان خبره ها دارند

شبکه های معنا Semantic Network

شبکه های معنایی یک روشی برای بازنمایی دانش با استفاده از گراف هستند که از گره ها و یالها تشکیل شده است به طوری که گره ها بیانگر اشیا و یالها نشانگر ارتباط بین اشیا می باشد.

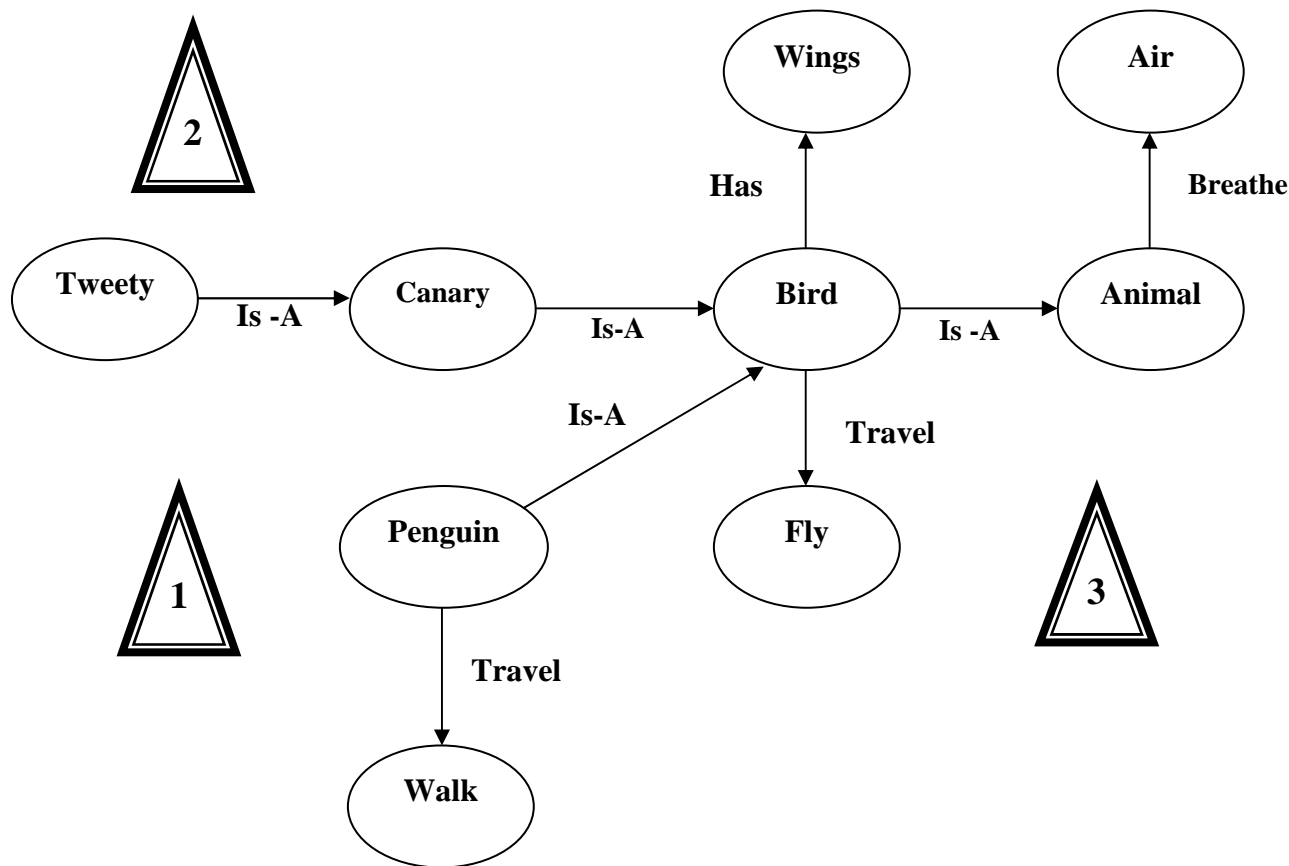
شکل ۵-۱۱: شبکه معنا برای پرنده

این مثال در مورد پرنده است. این گراف دارای سه صفت داشتن، جایجا شدن، و نوع پرنده است. نکته ای که در اینجا قابل مشاهده می باشد این است که جهت در گراف شبکه های معنایی مهم هستند:

- پرنده بال دارد
- پرنده با پرواز جابه جا می شود
- پرنده مورد مطالعه قناری است.

این شبکه می تواند توسعه پیدا کند و گسترش با استفاده از سه روش صورت می گیرد. شبکه معنا با استفاده از ۱- خاص تر شدن، ۲- عام تر شدن و ۳- مفاهیم مشابه گسترش می یابد.

مثال

شکل ۵-۱۲: گسترش شبکه معنا

در بخش اول (۱) مفاهیم مشابه نمایش داده شده است یعنی قناری و پنگوئن هر دو پرنده هستند. در بخش دوم (۲) خاص تر نمودن مفاهیم نمایش داده شده قناری یک نوع پرنده است و Tweety یک نمونه خاص از قناری هاست. در بخش سوم (۳) عام تر شدن مفاهیم نمایش داده شده است پرندگان گونه ای از حیوانات هستند.

وراثت Inheritance

یک ویژگی بسیار مهم در شبکه‌های معنا وراثت است. وراثت بدین معناست مفهوم یا خاصیتی از گره‌ای به ارث برده شود این ویژگی در شبکه‌های معنا به وسیله $IS - A$ نمایش داده می‌شود. در مثال بالا تمام ویژگی‌های Animal را Bird دارد و Animal‌ها موجوداتی هوازی هستند. وراثت باعث کاهش حجم پایگاه دانش می‌شود و سبب می‌شود هر مفهومی چندین بار تکرار نشود. در مثال بالا مشاهده می‌شود سطح و راستای پنگوئن و قناری در گراف یکی است و هر دو با یک یال به پرنده وصل شده است و این نمایانگر این است که بسیاری از مفاهیم در پنگوئن و قناری شبیه هستند. در پاسخگویی به شبکه‌های معنا جستجویی روی گراف صورت می‌گیرد تا پاسخ یافته شود. مشکل اصلی شبکه‌های معنا استاندارد نبودن روش بازنمایی آن است که ممکن است سلیقه‌ای عمل شود. نمونه تکمیل شده شبکه‌های معنا همان نمودارهای کلاس در UML خواهد بود. روش شبکه‌های معنا جزء روشهای توصیفی است این بدین معنی است که هر چه وجود دارد توصیف می‌کند در نتیجه زبانهای توصیفی همچون Lisp, Prolog, SQL, به خوبی می‌تواند شبکه معنا را کد کند.

مدیریت استثناها Exception Handling

مثال: پنگوئن یک پرنده است ولی پرواز نمی‌کند که این قابلیت توسط exception Handling تصحیح می‌شود. این مفهوم مشابه مفهوم Override در زبان‌های شی گرا است.

Override the Inherited Information

فریم یا چهارچوب Frame :

اگر به شبکه‌های معنا، مفاهیم رویه‌ها Procedure، اضافه شود، تشکیل فریم می‌دهد.

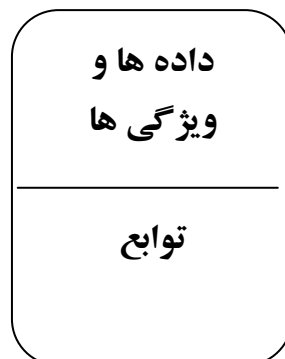
$$\text{Semantic Network} + \text{Procedure} = \text{Frame}$$

فریم هم توصیفی است هم رویه‌ای.

مفهوم فریم، مشابه مفهوم Object (شیء) است.

$$\text{Object} = \text{Data (Properties)} + \text{Procedure}$$

Object

فریم: فریم ساختمان داده‌ای برای بازنمایی دانش کلیشه‌ای مشابه مفهوم یا شیء می‌باشد.

Object در مهندسی نرم افزار، همان فریم در سیستم خبره است .

تفاوت فریم با شبکه‌های معنا: فریم‌ها علاوه بر مفاهیم، دارای پروسیجرها هم هستند .

CRC: خیلی از مفاهیم شی را توسط فرم‌ها و کارت‌ها نمایش می‌دهند که به این کارت‌ها CRC گویند. مثال زیر بیانگر کارتی در مورد دانشجو است.

Report Card

Student Name

Address

Course	Grade
Chemistry	
Math	
English	

شکل ۵-۱۳: نمایش کارت یا فرم

مثال بالا کارنامه ای است که در آن نام و آدرس دانشجو و نام دروس ترم جاری و نمرات آنها را نمایش می‌دهد .

ساختار کلی قاب: در شکل زیر یک ساختار کلی فریم نمایش داده شده است :

Frame Name	Object 1								
Class	Object 2								
Properties	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse; margin-top: 10px;"> <thead> <tr> <th style="width: 50%; text-align: center;">Property1</th> <th style="width: 50%; text-align: center;">Value1</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="text-align: center;">Property2</td> <td style="text-align: center;">Value2</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">***</td> <td style="text-align: center;">***</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">***</td> <td style="text-align: center;">***</td> </tr> </tbody> </table>	Property1	Value1	Property2	Value2	***	***	***	***
Property1	Value1								
Property2	Value2								
***	***								
***	***								

شکل ۵-۱۴: ساختار کلی فریم

در یک کارت CRC می‌بایست نام فریم، کلاس، و ویژگی‌ها و مقادیر آن ویژگی‌ها آورده شود. فیلد class یک فیلد اختیاری در قاب می‌باشد که مقدار آن obj2 نام قاب دیگر مرتبط با obj1 است. این رابطه معمولا از نوع Is - A می‌باشد.

Obj1 Is - A Obj2

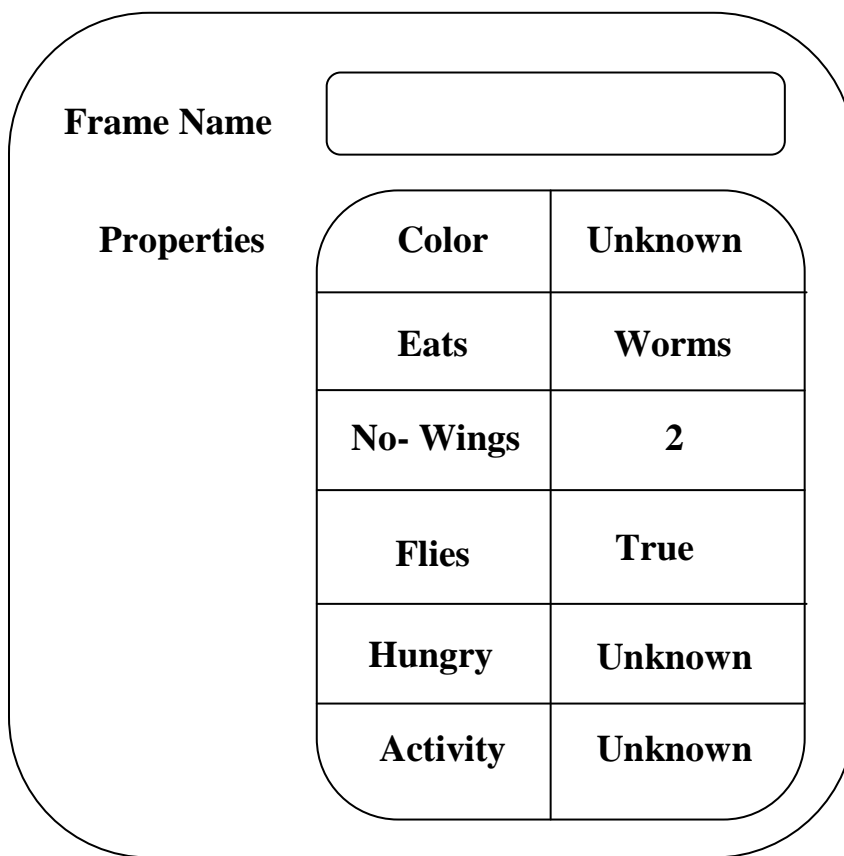
Obj1 اطلاعاتی از obj2 به ارث می‌برد.

قاب کلاس Class Frame

به طور مثال CRC زیر یک فریم در مورد یک پرنده است.

پس نام فریم پرنده است و ویژگی‌های آن رنگ، نوع خوراک، تعداد بالها، قابلیت پرواز، گرسنگی و فعالیت پرنده است. در این نوع مسائل مشاهده می‌شود که ویژگی‌ها دو حالت پویا و غیر پویا (استاتیک و دینامیک) دارند:

- ایستا: رنگ، تعداد بال
- پویا: گرسنگی و فعالیت

شکل ۵-۱۵: فریم پرنده

چون فریم توسعه یافته روش Semantic Network است ویژگی وراثت را حتما دارد.

رفتارهای ارثی Inheriting Behavior

در کنار ارث بری اطلاعات شروع از کلاس، یک نمونه می‌تواند رفتارهای مهم را نیز به ارث ببرد. برای این منظور در قاب کلاس یک پروسیجر یا متد، عملی که بایستی قاب انجام دهد تعریف می‌شود مثلا متدی که بگوید اگر پرنده گرسنه باشد چه کاری بایستی انجام شود.

وجوه Facets

Facet کنترلی روی مقادیر ویژگی هاست به بیانی می توان گفت Facet نوعی محدودیت و قیدگذاری است به طور مثال می توان مقدار عددی را به رنج خاص محدود نمود، یا تنها قادر به پذیرفتن مقادیری خاص باشد.

Facet به دو نوع تقسیم می شود :

۱. IF Needed در صورت نیاز

۲. IF change در صورت تغییر

اگر Facet ما برای دستور دادن ، به این منظور که یک ویژگی چگونه مقداری بگیرد IF Needed است و اگر به منظور این باشد که عملیات مشخصی را در صورت تغییر مقدار تعیین نماید ، یعنی تعیین کند چه کاری انجام دهد اگر مقدار آن تغییر یابد IF Change نامیده می شود .

IF Needed

If Tweety has less than two wings
THEN Tweety can't fly

اگر Tweety کمتر از دو بال داشته باشد قادر به پرواز نیست. به صورت Default در نظر گرفته شده است هر پرنده ای قادر به پرواز است حالا اگر در نمونه ای مشاهده شد که کمتر از دو بال دارد پس آن مقدار Can not می شود. در IF needed فقط مقداری عوض می شود به طور مثال اینجا Fly به Not Fly تبدیل شد .

IF Change

IF self : Hungry = True
THEN self : Activity =Eating #self =Eats

اگر ویژگی گرسنگی مثبت باشد، فعالیت صورت گرفته، خوردن خواهد بود. در IF Change با توجه به ویژگی خاص عمل خاصی صورت خواهد گرفت یعنی به ازای مثبت یا منفی شدن ویژگی خاصی عمل خاصی صورت خواهد گرفت. Self های قبل از ویژگی ها مشابه کلمه THIS در برنامه نویسی شیء گراست.

منطق Logic

قدیمی ترین روش بازنمایی دانش در کامپیوتر، منطق است. اما طراحان حرفه‌ای از این روش به ندرت استفاده می کنند. روش منطق پایه و اساس بازنمایی دانش است. به طور مثال Prolog زبانی برای بازنمایی منطق است و ارتباط زبان Prolog با سیستم خبره مانند ارتباط زبان اسمبلی با زبانهای برنامه سازی است و تمام زبانهای بازنمایی در پایین ترین سطح، به منطق می رسند همانگونه که زبانهای برنامه سازی در پایین ترین سطح، به اسمبلی می رسند، یعنی مفاهیم پایه را در بر می گیرد .

دو نوع منطق وجود دارد

۱. منطق گزاره ای

۲. منطق مسندی یا مرتبه اول

منطق گزاره‌ای

در منطق گزاره ای هر گزاره با یک نماد یا سمبل بازنمایی می شود و با بررسی جدول‌های درستی به استنتاج می پردازیم.

A= The car will start

در این مثال روشن شدن ماشین با نماد A بازنمایی شده است .

برای استنتاج از جداول درستی استفاده می‌شود. به طور مثال جدول درستی برای عمل عطف $B \wedge A$ به صورت زیر خواهد بود .

A	B	$B \wedge A$
F	F	F
F	T	F
T	F	F
T	T	T

جدول درستی عمل فصل $B \vee A$ به صورت زیر خواهد بود

A	B	$B \vee A$
F	F	F
F	T	T
T	F	T
T	T	T

و برای هم ارزی داریم $B \equiv A$:

A	B	$B \equiv A$
F	F	T
F	T	F
T	F	F
T	T	T

و برای عملگر NOT داریم:

A	NOT A
F	T
T	F

و برای عملگر IMPLIES یا عملگر آنگاه داریم:

$$C = A \rightarrow B \vee \sim A \equiv B$$

A	B	C
F	F	T
F	T	T
T	F	F
T	T	T

حساب مسندی

حساب مسندی که گسترش یافته منطق گزاره‌ای است که بازنمایی دقیق تری از دانش امکان‌پذیر می‌نماید. این روش با استفاده از متغیرها و توابع، پردازش دانش را بهبود می‌بخشد. در منطق مسندی از نماد یا سمبل و ثابت و متغیر و تابع و مسند استفاده می‌شود. برای استفاده از Constant آنها را با حروف کوچک نمایش می‌دهیم مثل اسم افراد. نمونه ای از مسند:

like (john,mary)

Predicate رابطه بین مفاهیم است در این جا like مسند یا Predicate است و John , mary پارامترهای Predicate هستند و همانطور که مشاهده می‌کنید John , mary هر دو ثابت هستند زیرا با حروف کوچک شروع شده اند. متغیرها را با حروف بزرگ نمایش می‌دهیم

Likes(X,Y)

در این مثال like مسند میباشد و پارامترهای آن متغیر هستند زیرا X,Y را با حروف بزرگ نمایش داده‌ایم. خروجی تابع یک Object است در حالی که خروجی predicate غلط یا درست False یا True می‌باشد.

Father(jack) = bob

Mother(judy) = kathy

تمام عملگرهای موجود در منطق گزاره ای قابل استفاده در منطق مسندی هم می باشد. به طور مثال عملگرهایی نظیر آن گاه ، عطف و فصل و ... در منطق مسندی قابل استفاده هستند. با ترکیب Predicate ها با استفاده از عملگرها قادر خواهیم بود دانش های پیچیده تر را بازنمایی کنیم .

Likes(X,Y) \wedge likes(Z,Y) Implies Not like(X,Z)

OR

\sim likes(X,Z) \rightarrow Likes(X,Y) \wedge likes(Z,Y)

اگر X,Y یکدیگر را دوست داشته باشند و Z,Y نیز یکدیگر را دوست داشته باشند نمی توان نتیجه گرفت که X,Z نیز یکدیگر را دوست دارند.

مفهوم سور وجودی و سور عمومی:

وقتی سور عمومی به کار می بریم که موردی برای تمامی موارد وجود داشت باشد یا بخواهیم وجود آن را در تمامی موارد بررسی کنیم . سور وجودی زمانی به کار می رود که حداقل یک مورد را بخواهیم بررسی کنیم . همه mary را دوست دارند.

$\forall X$ likes(X,mary)

حداقل یک نفر وجود دارد که mary را دوست داشته باشد.

\exists likes(X,mary)

نکته: در Prolog تنها سور عمومی وجود دارد و برای مفهوم سور وجودی نیز با ایجاد یک سری محدودیت به سور عمومی تبدیل می کنیم. تبدیل زبان گفتاری و محاوره ای به زبان منطق مرتبه اول کار ساده ای نیست زیرا زبان گفتاری دارای مرتبه n است و مرتبه منطق مسندی، یک است .

Modus Ponens

تا کنون بررسی شد که Modus Ponens اطلاعات جدید را از داده مساله اولیه ایجاد می کند. این روش گزینه مناسبی در کاربردهایی است که آموختن و ایجاد اطلاعات از اطلاعات اهمیت دارد با این حال در کاربردهایی نیاز داریم که اطلاعاتی مشخص برای اثبات هدفی جمع آوری شود. مفهوم Modus Ponens همان قیاس است.

IF A is True

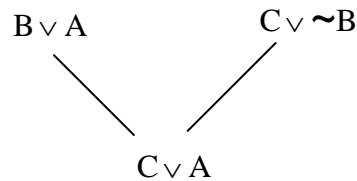
AND $A \rightarrow B$ is True

THEN B is True

اگر A درست باشد و $A \rightarrow B$ نیز درست باشد در نتیجه B هم درست است.

Resolution

Resolution یک استراتژی استنتاج است که در سیستم‌های منطقی برای تعیین درستی بیانیه یا حکم (Assertion) استفاده می‌شود. این روش تلاش می‌کند تا تئوری یا هدفی مانند گزاره P را با استفاده از مجموعه‌ای از اصول مرتبط با مساله اثبات نماید. در واقع سعی می‌کند در عمل ثابت کند که $\sim P$ نمی‌تواند درست باشد از این رو اثبات با نقیض یا همان برهان خلف نامیده می‌شود. (proof by Refutation). در روند اثبات با این روش عبارتهای جدیدی ایجاد می‌شود که Resolvent نامیده می‌شود.

در این مثال $C \vee A$ یک Resolvent است. Resolvent بدست آمده به اصول موجود اضافه می‌شود و این روند ادامه می‌یابد و...

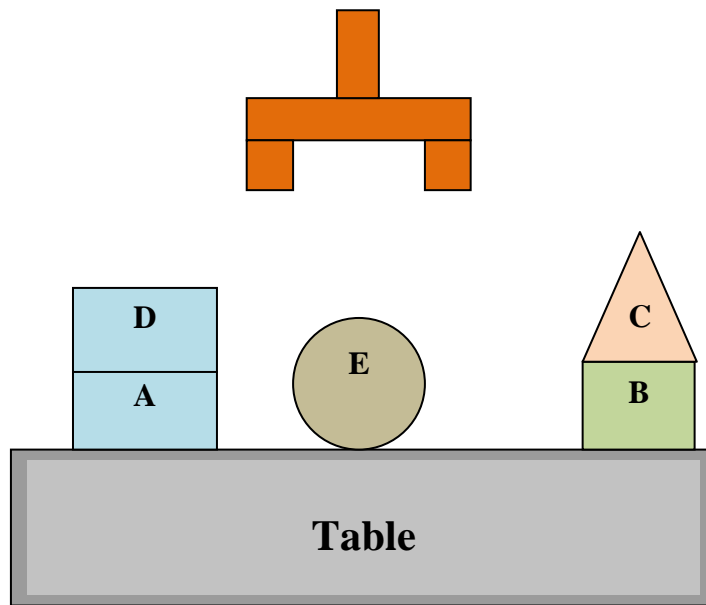
پرسش: روند ایجاد Resolvent ها تا چه زمانی، ادامه می‌یابد؟

تا زمانی که در عبارات تناقض وجود داشته باشد. تناقض زمانی رخ می‌دهد که دو اصل از نظر منطقی در تضاد با یکدیگر باشند. B و $\sim B$ در مثال بالا. روش Resolution این است که موارد مختلف را گرفته و آنها را ساده نموده تا نتیجه نهایی بدست آید

مقایسه استنتاج Modus Ponens و Resolution

در M.P داده‌ها از طریق اطلاعات اولیه و فرم آنگاه و جستجو روی این قالب بدست می‌آید. اگر مساله‌ای الزامات شرطی زیادی داشته باشد این فرآیند باید روی تمام اطلاعات ممکن انجام شود در حالیکه Resolution تمرکز روی هدفی که در جهت اثبات آن است، دارد و در نتیجه تنها الزاماتی که مرتبط با این هدف یا فرض است، در نظر می‌گیرد.

نکته: یکی از کاربردهای منطق در بازنمایی محیط حل مساله برای یک ربات جهت برنامه ریزی یا Planning روبات‌ها می‌باشد. به طور مثال در شکل ۵-۱۶، یک روبات، نشان داده شده است.

شکل ۵-۱۶: طرح ریزی در جابجایی بلوک‌ها

قوانین زیر در مورد ربات بالا در نظر گرفته شده است:

- 1) Cube(a) cube(b) cube(d) pyramid(c) sphere(e) hand(hand) table(table)
- 2) On(a,table) on(b,table) on(d,a) on(c,b) on(e,table)
- 3) Holding(hand,nothing)

این قوانین محیط حل مساله را تشریح می‌نمایند به بیان دیگر یک فریم وضعیت هستند. Cube نماد مکعب‌ها، pyramid نماد هرم، sphere نماد کره، hand دستگیره یا بازوی ربات، table میز است. تابع On برای قرار گرفتن شی‌ای روی شیء دیگر استفاده می‌شود و نشان می‌دهد پارامتر اول روی پارامتر دوم قرار دارد. تابع holding برای نمایش شیء‌ای که توسط بازوی ربات برداشته شده است به کار می‌رود. در اینجا بدین معنی است که ربات چیزی را بر نداشته است. در این مثال با تغییر موقعیت هر آیتم توابع و مقادیر تغییر کرده و می‌تواند به برنامه ریزی یا Planning پرداخته و وضعیت را Trace کند. حال مفهومی تحت عنوان putOn(b,a) تعریف می‌شود که مفهوم آن این است که b را روی a قرار بده.

$Hand - holding(b) \wedge clear(a) \rightarrow putOn(b,a)$

این قانون بدین معنی است که اگر بازوی روبات، b را برداشته باشد و روی a خالی است، می‌توان b را روی a قرار داد.

تمرین: تحقیق کنید منطق و زبان‌های مبتنی بر منطق، چگونه می‌توانند در برنامه‌ریزی روبات‌ها استفاده شوند.